

”Folkspporten för alla – alltid” -Svensk innebandys inkluderingsresa

Malin Andersson

Pedagogiska institutionen, Umeå universitet

Malin.andersson01@umu.se

Bakgrund

Efter initiativ från Parasportförbundet tog Riksidrottsmötet år 2017 ett beslut gällande en omfattande organisationsförändring inom svensk idrott (Riksidrottsstyrelsen, 2017). Denna förändring innebär att de idrotter som idag administreras av Parasportförbundet ska föras över till mottagande specialidrottsförbund (SF). På så sätt ska Parasportförbundets idrotter och dess utövare med funktionsnedsättningar inkluderas i SFens reguljära verksamheter (Svenska Parasportförbundet, 2018). Förändringen är ett steg mot att skapa likvärdiga villkor för deltagande i, och utövande av, idrott för personer med funktionsnedsättning i enlighet med *Idrotten Vill* och *Strategi 2025* (Riksidrottsförbundet, 2019; n.d.).

Vilka strukturer som faktiskt finns för organisationsförändringen inom mottagande SF och vilka utmaningar och möjligheter de ger är vad föreliggande studie intresserar sig för. Studien avser därför att följa inkluderingsprocessen som pågår inom den svenska idrottsrörelsen genom att närmare studera ett av de mottagande SFen, nämligen Svenska Innebandyförbundet (SIBF), på föreningsnivå. Detta görs genom att undersöka föreställningar kring processen och vad den för med sig bland föreningsrepresentanter och aktiva utövare för en djupare förståelse av hur inkludering konstrueras i praktiken. Studien intresserar sig särskilt för vad organisationsförändringen betyder för de personer den är till för, det vill säga barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning som vill utöva idrott.

Studien baseras på material som samlats in som en del av ett större projekt vid Pedagogiska institutionen vid Umeå universitet. Projektet, *Likvärdiga villkor i Sveriges största folkrörelseframgångsfaktorer för ökad inkludering inom idrottsområdet*, följer inkluderingsprocessen genom idrottens näringskedja hela vägen från Riksidrottsförbundet (RF) och ner till utövarnivå inom ett antal idrotter. Denna studie avgränsas till att behandla SIBFs övertagande av innebandy för personer med funktionsnedsättning på föreningsnivå. Uppsatsen använder sig av Parasportförbundets begreppsdefinition där funktionsnedsättning innefattar nedsättning

av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga och där idrott för denna målgrupp även benämns parasport/paraidrott (Svenska Parasportförbundet, 2019).

Tidigare forskning

Inkludering är ett brett och svårdefinierat begrepp med olika betydelse eller beskrivning i olika sammanhang (Kiuppis, 2018). Booth et al. (2006) hävdar att det inte finns någon internationellt överenskommen definition av begreppet utan innebörden beror på den aktuella kontext där diskussionen förs. Enligt Booth (2005) handlar exempelvis inkludering i skolvärlden om att utveckla miljöer för att vara öppna för mångfald och främja deltagande för alla. De två begreppen inkludering och deltagande kan enligt Kiuppis (2018) dock inte likställas med varandra då deltagande inte nödvändigtvis betyder att inkludering sker. En person med funktionsnedsättning kan exempelvis ha fysisk möjlighet att delta i en aktivitet utan att för den delen ha möjlighet att interagera med andra utövare. Således sker ingen faktisk inkludering då inkludering även innebär ett socialt utbyte och inte bara handlar om att en viss person placeras i ett visst sammanhang (Kiuppis, 2018). Även Depauw och Gavron (2005) menar att inkludering i idrott kräver mer än bara möjlighet till deltagande. De menar att inkludering sker först då attityder och handlingar påverkas och förändras för att överkomma utmaningar och trösklar som skapar exkludering. Vidare menar Depauw och Gavron (2005) att för att nå denna typ av förändring avseende inkludering inom organisationer så behövs särskild kompetens kopplat till funktionsnedsättningar.

Genom en enkätstudie i Australien om personer med funktionsnedsättnings deltagande i fysisk aktivitet drar Sotiriadou och Wicker (2014) slutsatsen att idrottsorganisationer och deras beslutsfattare bör stötta deltagande för denna målgrupp i större utsträckning utifrån deras behov. Det som anses utgöra hinder för deltagande och som idrottsorganisationer således bör erbjuda stöttning kring handlar främst om idrottarnas behov kring fysiska förutsättningar och tillgänglighet. DePauw och Gavron (2005) lyfter även fram brist på aktivitetsmöjligheter, information, resurser, samt otillgängliga lokaler som några av de hinder som personer med funktionsnedsättning möter inom idrotten. Lee et al. (2014) menar att stöttning från övriga människor i idrottskontexten, såsom tränare, spelar en nyckelroll i att stärka de positiva aspekterna av deltagande i idrott.

Forskning om tidigare förändringsprocesser i idrott visar att även om det, precis som Karp et al. (2012) belyser, behövs stark styrning och initiativ från förbunds nivå så är det också

nödvändigt att ”skynda långsamt” och låta processen ta sin tid för att undvika bristande beredskap och kompetens inom organisationerna (Sørensen & Kahrs, 2006).

Kompetensutveckling inom idrottens organisationer kring funktionsnedsättningar, generellt och idrottsspecifikt, är även det enligt Sørensen och Kahrs (2006) en nyckelfaktor för en framgångsrik process mot inkludering.

Redelius et al. (2016) genomförde en studie om idrottsrörelsens mål- och regelstyrning med syfte att studera i vilken mån *Idrotten Vill* implementerats och fått genomslag på föreningsnivå. Även om *Idrotten Vill* är idrottsrörelsens verksamhetsidé så är det på den lokala föreningsnivån som idrotten tar sin slutgiltiga form där barn- och ungdomsidrotten utövas. Studien visar dels att tränarna i stor utsträckning inte känner till *Idrotten Vill*, dels att det saknas ett samförstånd kring dess riktlinjer. Redelius et al. (2016) menar att det finns utrymme för tolkningar i riktlinjerna, vilket leder till att enskilda föreningar och ledare själva skapar betydelse och konkretiserar vad de faktiskt innebär. I föreningars tolkning av *Idrotten Vill* sker således en förvandling av riktlinjernas egentliga innebörd vilket leder till att implementeringen av dem också blir något annat än vad som avsetts av RF.

För organisationer som står inför förändring är individers kunskap om motiven till förändring en viktig faktor som minskar osäkerhet och skapar beredskap för förändringen (Elving, 2005). Elving (2005) menar att när det handlar om organisationsförändringar inom företagsvärlden ses kommunikation som ett avgörande verktyg där det i en effektiv form kan minska osäkerhet och oro samtidigt som otydlig eller bristande kommunikation inom en organisation kan leda till höjd osäkerhet och spridning av felaktig information.

Denna studie syftar till att beskriva och analysera den inkluderingsprocess av paraidrott som pågår inom SIBF och vad denna process för med sig. Mer specifikt syftar studien till att konkretisera föreställningar på förenings- och utövarnivå för en process mot jämställda och jämlika villkor för deltagande inom idrott. Följande frågeställningar har formulerats:

Vilka utmaningar och möjligheter ser föreningsrepresentanter och aktiva utövare inom svensk innebandy med inkluderingsprocessen?

Vilken beredskap för inkluderingsprocessen finns enligt föreningsrepresentanter och aktiva utövare inom svensk innebandy?

Metod

Studien baseras på intervjuer med förtroendevalda, tränare/ledare, utövare och anhöriga i fem olika innebandyföreningar i Sverige. Totalt intervjuades 35 personer, däribland både para- och icke-parautövare. Samtliga intervjupersoner var 16 år eller äldre och jämn könsfördelning har eftersträvat. Inget särskilt urval har gjorts gällande typ av funktionsnedsättning.

Resultatdiskussion

Här presenteras en sammanfattning av studiens resultat utifrån frågeställningarnas fokusområden; möjligheter, utmaningar och beredskap. Kopplingar görs även till tidigare forskning. För ett fullständigt resultat med tillhörande citat och en teoribaserad analys, se uppsatsen med samma titel.

Möjligheter

En möjlighet som förs fram av såväl förtroendevalda, ledare, anhöriga och utövare är att det inte bara är idrotten eller personerna i den som kommer att se positiva resultat av inkluderingen, utan detta kan också spridas till andra delar av samhället. Inkluderingen av paraidrott anses bidra till positiva effekter i form av en ökad kunskap och medvetenhet om funktionsnedsättningar både generellt och idrottsspecifikt. Detta kan förändra värderingar och påverka felaktiga föreställningar som framkommer i intervjuerna såsom exempelvis att alla paraidrottare sitter i rullstol. På lång sikt anses detta bidra till ett mer inkluderande samhälle. Inkluderingen på förbunds nivå innebär enligt föreningsrepresentanter även ökad samverkan mellan det som i dagsläget är två olika verksamheter, det vill säga Parasportförbundet och SIBF. Det kan i sin tur leda till ökat erfarenhetsutbyte och problemlösning inom idrotten då personer med erfarenheter från två olika förbund hjälps åt. Parainnebandyn får också enligt intervjupersonerna en möjlighet att växa som idrott och ges även tillgång till en högre innebandyspecifik kompetens i SIBF.

En annan möjlighet som uttrycks av föreningsrepresentanter är att inkluderingen även genererar en positiv syn på föreningen i fråga. En tränare för icke-parainnebandy förklarar denna möjlighet som att en förening, genom att erbjuda både para och icke-para verksamhet i sin idrott, visar att den står för goda värderingar där alla är välkomna och får vara med på sina egna villkor, vilket också är idealbilden av hur en idrottsförening ska vara. Att tillhöra en förening som inte enbart bedriver verksamhet för personer med funktionsnedsättning är viktigt enligt både anhöriga och utövare då det finns ett starkt symbolvärde i att bära ett

klubbmärke eller föreningsnamn som inte innehåller eller fokuserar på just paraidrott och funktionsnedsättningar. För individens del innebär detta en högre känsla av tillhörighet för utövare med funktionsnedsättning, och stolthet att tillhöra en inkluderande förening för utövare utan funktionsnedsättning.

Möjligheter gällande fysisk tillgänglighet framkommer även i resultatet. Inkluderingen förväntas leda till att fler föreningar på sikt kan erbjuda innebandyaktiviteter för personer med funktionsnedsättning. Detta innebär att geografiska avstånd minskas, vilket kan leda till ökat deltagande och inte minst underlätta för utövare att ta sig till och från sina aktiviteter. Detta möjliggör även för uppstart av fler lag och fler serier inom parainnebandyn, vilket på sikt kan skapa förutsättningar för att utveckla och tillgängliggöra paraidrotten för fler, i enighet med SIBFs och svensk idrottsrörelses vision om innebandy och idrott för alla (SIBF, n.d.; Riksidrottsförbundet, 2019). Genom att bredda begreppet eller normen om vad som är innebandy så kan nya strukturer skapas gällande vilka handlingar och egenskaper som är önskvärda och inte inom idrotten vilket underlättar inkludering av nya målgrupper (DePauw & Gavron, 2005).

Utmaningar

Resurser av olika slag är den mest frekvent lyfta utmaningen vilket innefattar ekonomiska medel, personella resurser, fysisk tillgänglighet och kompetenser. Andra utmaningar på föreningsnivå är ledarförsörjning och skilda perspektiv på om lika villkor faktiskt innebär samma förutsättningar eller kräver vissa anpassningar i verksamheterna. Trygghetsbehov kopplat till nya miljöer lyfts även det fram som en utmaning. Idrotten ska fylla en funktion i att skapa gemenskap och känsla av tillhörighet, och en utmaning är att denna funktion kan påverkas negativt av inkluderingen då idrottens trygghet och tillhörighet riskeras genom att utövaren placeras i nya främmande sammanhang. Utövarnas behov kring träningsmiljöer kan utgöra trösklar för deltagande vilket i sin tur kan leda till exkludering. Behoven bör därför tas i beaktande då detta annars är ett vanligt hinder för deltagande i idrott (Sotiriadou & Wicker, 2014). I enlighet med Booth (2005) krävs anpassningar och hänsyn av tränings- och idrottsarrangemang för att skapa inkluderande miljöer.

I intervjuerna framgår även utmaningar i form av värderingar hos personer inom idrotten och innebandyn med uppfattningar om att paraidrottare ska sitta i rullstol och att de är ”duktiga” som idrottare trots sin funktionsnedsättning. Det finns således ett behov av att bredda normer

som finns i dagsläget kring vad och hur en idrottsutövare ska vara, något som DePauw och Gavron (2005) även menar då just förändringar av attityder ses som en förutsättning för inkludering.

Beredskap

Resultatet visar vidare på en något låg beredskap för processen, vilket grundas i bristande kunskap om beslutet kring inkluderingen och vad det innebär. Frågetecken finns kring beslutets egentliga syfte och huruvida det baseras på en vilja att förbättra villkoren för utövare med funktionsnedsättning eller politisk korrekthet. I resultatet framgår uppfattningar om att föreningarnas strukturer gällande inkluderingsprocessen formas av order och beslut ”uppifrån” från en organisatorisk hierarki och inte från föreningarna själva. Som följd av denna hierarki finns en uppfattning om att de strukturer, i form av riktlinjer, som skapas på förbunds nivå inte påverkar så mycket på föreningsnivå. SIBF är, tillsammans med RF, kontextens ytterst beslutsfattande organ, vilket i högsta grad påverkar föreningsnivån. Denna uppfattning tyder därför på bristande kunskap och beredskap om organisatoriska och beslutsmässiga processer och tillvägagångssätt kopplat till inkluderingsprocessen. Kunskapen kring inkluderingsprocessens funktion framstår bland samtliga kategorier av intervju personer som låg. Här förespråkar Elving (2005) ökad information och kommunikation för att skapa beredskap och minska osäkerheter kring processen. Låg kunskap om idrottens riktlinjer och visioner bland ledare i idrottsföreningar är en utmaning vid implementering av riktlinjer då otydliga riktlinjer och okunskap om dessa leder till egna tolkningar av dem och dess innebörd (Redelius et al., 2016). Detta kan leda till att riktlinjer gällande exempelvis inkluderingsprocessen får ett annat resultat i föreningarna jämfört med vad som egentligen avsågs på förbunds nivå. Styrning och direktiv från förbunds nivå har av Karp et al. (2012) tidigare lyfts fram som nyckelfaktorer för förändring inom idrott, men här belyses även vikten av tydlighet i dessa direktiv och riktlinjer.

På många sätt anses kunskap om paraidrott saknas enligt intervju personerna vilket bland annat leder till fördomar i bemötande av utövare med funktionsnedsättning och en känsla av isolering för parainnebandylag gentemot övriga verksamheten i föreningarna. Bland ledare identifieras även ett behov av ökad kompetens kring funktionsnedsättningar inom idrott. Just ledare har en avgörande roll i att genom stöttning skapa en positiv idrottsupplevelse för utövaren. Även anhöriga lyfter fram detta och efterfrågar särskild kompetens hos ledaren där kunskap om bemötande av personer med funktionsnedsättning ses som specifikt önskvärt för

att skapa goda förutsättningar för inkludering. Detta stöts av Sørensen och Kahrs (2006) som förespråkar kunskap och kompetens som en viktig del i inkluderingsarbete.

Sammanfattning resultatdiskussion

Sammanfattningsvis styrker resultatet att föreningsidrotten som organisation och system innehåller strukturer som både möjliggör och begränsar den aktuella inkluderingsprocessen. Studien synliggör och ger en djupare förståelse för idrottens begränsningar i form av föreställningar kring utmaningar, möjligheter och beredskap för inkludering av idrott för personer med funktionsnedsättning. Värderingar i kontexten leder till att paraidrottare i vissa situationer exkluderas på grund av okunskap. Denna okunskap bildar felaktiga föreställningar och en icke-normativ stämpel gällande paraidrott och personer med funktionsnedsättning vilket är en utmaning för inkludering. Förändringar i kontextuella värderingar samt attityder och handlingar i den dagliga kontexten blir därför nödvändiga för att uppnå inkludering även på individnivå och inte bara på en rent organisatorisk eller administrativ nivå (DePauw & Gavron, 2005).

Till skillnad från Sotiriadou och Wicker (2014) är det enligt föreliggande studie dock inte de fysiska förutsättningarna som är de största utmaningarna för inkluderingen. Låg beredskap kan i sig ses som en utmaning, och tillsammans med kompetensbehov och resursfördelning är detta de mest framträdande utmaningarna i resultatet. Just bristen på kunskap och beredskap lyfts fram som en röd tråd som ses inom SIBF. I enighet med Elvings (2005) tankar kring betydelsen av information för att undvika missförstånd och okunskap bör kommunikationsinsatser gällande inkluderingsprocessen genomföras på samtliga organisationsnivåer inom SIBF.

Det framkommer dock flera möjligheter med inkluderingen av parainnebandy där två av de mest framträdande är individens ökade känsla av tillhörighet tillsammans med övriga människors och samhällets förbättrade kunskap och attityder kring personer med funktionsnedsättning. Just förändrade attityder är enligt Depauw och Gavron (2005) nödvändigt för att inkludering ska kunna ske och även Kiuppis (2018) menar att inkludering även innebär en social del och en tillhörighet, inte bara att en individ fysiskt eller organisatoriskt placeras i ett visst sammanhang. Dessa möjligheter tyder därför på att organisationsförändringen verkligen är en process med goda förutsättningar för inkludering.

Slutsatser och kunskapsbidrag

Föreliggande studie är ett bidrag till forskning kring hur inkludering av marginaliserade grupper kan möjliggöras genom organisatoriska åtgärder samt vilka ytterligare aspekter som är viktiga att ta hänsyn till vid förändringsprocesser. I studiens resultat framkommer det att inte bara organisatoriska åtgärder bör tas i beaktande i en förändringsprocess utan att det kanske viktigaste för en lyckad förändring är att attityder och kunskap förändras tillsammans med organisationen. Forskning menar att det är essentiellt att personer med funktionsnedsättning får stöd i form av anpassningar och hänsyn till individuella behov för att möjliggöra inkluderande miljöer och överkomma utmaningar för deltagande (Lee et al., 2014; Sotiriadou & Wicker, 2014). Studiens resultat bidrar till medvetenhet om existerande och möjliga utmaningar då utövarnas egna röster i frågan görs hörda och behov gällande utmaningar och möjligheter för en lyckad inkluderingsprocess ur deras egna perspektiv är centralt. Genom att synliggöra idrottens begränsande och exkluderande strukturer kan studien bidra med viktiga erfarenheter för inkludering av andra individer eller grupper som i dagsläget står utanför olika delar av samhället. Resultatet är därför inte bara relevant i frågan om personer med funktionsnedsättningar eller idrotten, utan även andra marginaliserade grupper inom både idrotten och övriga samhället.

Referenslista

- Booth, T. (2005). Keeping the future alive: putting inclusive values into action. *Forum: for promoting 3-19 comprehensive education*, 47(2), 151-158.
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber.
- Elving, W. J. L. (2005). The role of communication in organisational change. *Corporate Communications: An International Journal*, 10(2), 129-138.
- Karp, S., Eliasson, I., Fahlén, J., Wickman, K., & Löfgren, K. (2012). Det stora lyftet uteblev. *Svensk Idrottsforskning*, 21(1), 42–45.
- Kiuppis, F. (2018). Inclusion in sport: disability and participation. *Sport in Society*, 21(1), 4-21. <https://doi.org/10.1080/17430437.2016.1225882>
- Lee, H., Causgrove Dunn, J., & Holt, N.L. (2014). Youth sport experiences of individuals with attention deficit/hyperactivity disorder. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 31, 343–361.
- Redelius, K., Kempe-Bergman, M., Larsson, B., & Linghede, E. (2016). *Gör idrotten som Idrotten vill? Barn-och ungdomsidrottens utformning i retorik och praktik* (FoU-Rapport 2016:4). Riksidrottsförbundet.
<https://gih.divaportal.org/smash/get/diva2:1067598/FULLTEXT01.pdf>
- Riksidrottsförbundet. (n.d.). *Strategi 2025: Fem utvecklingsresor*.
<https://www.strategi2025.se/Strategi2025/Femutvecklingsresor/>
- Riksidrottsförbundet. (2019). *Idrotten vill*.
<https://www.rf.se/globalassets/riksidrottsforbundet/nya-dokument/nya-dokumentbanken/rfs-verksamhet/idrotten-vill--idrottsrorelsens-ideprogram.pdf>

Riksidrottsstyrelsen. (2017). *RS Förslag 13.6.1: Handlingsplan för personer med funktionsnedsättning*. Hämtad från <https://www.rf.se/globalassets/riksidrottsforbundet-rim/dokument/2017/rf-stamman-2017/rf-stammoprotokoll-2017.pdf?w=900&h=900>

Sotiriadou, P., Wicker, P. (2014). Examining the participation patterns of an ageing population with disabilities in Australia. *Sport Management Review*, 17(1), 35-48.

Sørensen, M., & Kahrs, N. (2006). Integration of disability sport in the Norwegian sport organizations: Lessons learned. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 23(2), 184-202.

Svenska Innebandyförbundet. (n.d.). *Svensk Innebandy Vill*. <https://innebandyvill.se/>

Svenska Parasportförbundet. (2018). *Parasport Sveriges Reseskildring*. https://www.parasport.nu/globalassets/svenska-parasportforbundet-och-sveriges-paralympiska-kommitte-svenska-parasportforbundet/dokument/inkludering/parasport-sveriges-reseskildring_sidor.pdf

Svenska Parasportförbundet. (2019). *Begrepp*. https://www.parasport.nu/globalassets/svenska-parasportforbundet-och-sveriges-paralympiska-kommitte-svenska-parasportforbundet/dokument/utbildningsmaterial-och-forskning/begrepp-2019_red.pdf